

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра безпеки життєдіяльності

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ»**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	18«Виробництво та технології»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	181 «Харчові технології»
РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	Перший (бакалаврський)
ФАКУЛЬТЕТ	Біолого-технологічний

Робоча програма з навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» для здобувачів вищої освіти біолого-технологічного факультету за спеціальністю 181 «Харчові технології», перший бакалаврський рівень вищої освіти / Укладачі О.І. Розпутній, В.П. Бабань. – Біла Церква: БНАУ, 2021. – 21 с.

Розробники: О.І. Розпутній, д-р с.-г. наук, професор
В.П. Бабань, канд. с.-г. наук, асистент

Гарант освітньої програми, к.т.н., доцент

Г.П. Калініна

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри безпеки життєдіяльності
(Протокол № 1 від 26.08. 2021 року)

Завідувач кафедри безпеки життєдіяльності
д-р с.-г. наук, професор

О.І. Розпутній

Схвалено науково-методичною комісією біолого-технологічного факультету
(Протокол № 1 від 27.08. 2021 р.)

Голова науково-методичної комісії, професор

С.В. Мерзлов

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	5
3. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	5
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ»	7
5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	9
6.1. Лекції	9
6.2. Практичні заняття	11
6.3. Самостійна робота	14
6.4. Орієнтовна тематика індивідуальних завдань	17
7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ	18
8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	18
9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	19
10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	19
11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ	20
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	20

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» є обов'язковим компонентом освітньої програми спеціальності «Харчові технології», оскільки питання щодо забезпечення професійної безпеки і охорони здоров'я працівників, пожежної та техногенної безпеки, захисту від надзвичайних ситуацій є невід'ємною складовою діяльності суб'єктів господарювання та входять в коло посадових обов'язків керівників і спеціалістів.

Згідно з навчальним планом на 2021-2022 навчальний рік на вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» для денної форми навчання передбачено 90 академічних годин (3 кредити ECTS), у т.ч. аудиторних – 42 години (лекції – 14 годин, практичні заняття – 28 годин), самостійна робота студентів – 48 годин.

Опис навчальної дисципліни за показниками та формами навчання наведено в таблиці:

Найменування показників	Шифр та найменування галузі знань, спеціальності, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3	Галузь знань 18 «Виробництво та технології»	<i>Обов'язкова</i>	
		<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів – 3	Спеціальність: 181 «Харчові технології»	4-й	5-й
		<i>Семестр</i>	
		7	9
		<i>Лекції</i>	
Загальна кількість академічних годин – 90		14	2
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3,5	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	<i>Практичні</i>	
		28 год	6
		<i>Самостійна робота</i>	
		48 год	82
		Підсумковий контроль: залік	

Метою вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» є формування необхідних компетенцій у сферах професійної безпеки, охорони здоров'я працівників, пожежної, техногенної безпеки та цивільного захисту у межах своєї компетенції на посаді.

Під час вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» студенти повинні здобути необхідні знання стосовно організації, управління та забезпечення безпеки професійної діяльності, пожежної і техногенної безпеки, захисту від надзвичайних ситуацій та навчитись ідентифікувати джерела небезпеки і шкідливі й небезпечні чинники, оцінювати ризики їх впливу, розробляти та впроваджувати заходи щодо забезпечення та підвищення рівня професійної безпеки, охорони здоров'я працівників, пожежної, техногенної безпеки, захисту працівників, населення, територій, майна,

навколишнього середовища від надзвичайних ситуацій.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Обов'язкова навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» базується на знання технологічних процесів, машин та обладнання, здобуті під час вивчення дисциплін: «Аграрні технології», «Технологічне обладнання харчових виробництв», «Процеси і апарати харчових виробництв», «Проектування підприємств з основами САПР», «Організація та управління виробництвом».

3. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Згідно вимог освітньо-професійної програми «Харчові технології» здобувачі повинні набути наступні компетентності:

- Навички здійснення безпечної діяльності у сферах професійної безпеки і охорони здоров'я працівників, пожежної і техногенної безпеки та цивільного захисту;
- Здатність впроваджувати сучасні системи менеджменту у сфері професійної безпеки та охорони здоров'я працівників, пожежної і техногенної безпеки та цивільного захисту;
- Здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини та громадянина в Україні стосовно забезпечення рівності трудових прав працівників, охорони праці жінок, неповнолітніх, осіб з інвалідністю, безпеки їх професійної діяльності, соціального захисту від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань в межах своєї компетенції на посаді;
- Формування культури безпеки життєдіяльності населення та ведення здорового способу життя.

Програмний результат навчання за спеціальністю «Харчові технології» відповідно до освітньо-професійної програми	Результати навчання з дисципліни
ПР15. Впроваджувати сучасні системи менеджменту підприємства	РН 15.1. Впроваджувати сучасні системи менеджменту у сфері професійної безпеки та охорони здоров'я працівників, пожежної, техногенної безпеки та цивільного захисту.
ПР16. Дотримуватися правил техніки безпеки та проводити технічні та організаційні заходи щодо організації безпечних	РН 16.1. Дотримуватися правил техніки безпеки та проводити технічні та організаційні заходи щодо організації безпечних умов праці під час виробничої діяльності; РН 16.2. Знати основні вимоги щодо організації,

<p>умов праці під час виробничої діяльності.</p>	<p>управління та забезпечення професійної безпеки, охорони здоров'я працівників, пожежної та техногенної безпеки, цивільного захисту в межах своєї компетенції на посаді; РН 16.3. Вміти ідентифікувати шкідливі і небезпечні чинники на робочих місцях, оцінювати ризики їх впливу та розробляти організаційні і технічні заходи щодо підвищення рівня професійної безпеки, охорони здоров'я працівників, усунення причин, що призводять до нещасних випадків та професійних захворювань; РН 16.4. Вміти ідентифікувати шкідливі і небезпечні чинники, що призводять до аварій, пожеж, надзвичайних ситуацій, оцінювати ризики їх впливу та розробляти організаційні і технічні заходи щодо забезпечення пожежної, техногенної безпеки, захисту працівників, населення, території, майна та навколишнього середовища; РН 16.5. Застосовувати набуті знання для розв'язання практичних завдань щодо управління питаннями професійної безпеки, охорони здоров'я працівників, пожежної і техногенної безпеки та цивільного захисту.</p>
<p>ПР26. Формувати і відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, діяти соціально відповідально та свідомо</p>	<p>РН 26.1. Формувати і відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, діяти соціально відповідально та свідомо стосовно забезпечення рівності трудових прав працівників, охорони праці жінок, неповнолітніх, осіб з інвалідністю, безпеки їх професійної діяльності та охорони здоров'я, соціального захисту від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань в межах своєї компетенції на посаді.</p>
<p>ПР27. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства, вести здоровий спосіб життя.</p>	<p>РН 27.1. Знати та пропагувати принципи ведення здорового способу життя та безпеки життєдіяльності при управлінні питаннями професійної безпеки та охорони здоров'я працівників, вирішенні практичних завдань щодо запобігання професійним захворюванням на робочих місцях та покращення здоров'я працівників.</p>

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ»

Змістовий модуль 1. Основи безпеки життєдіяльності людини

Тема 1.1. Джерела небезпеки та оцінка ризиків їх прояву. Формування культури безпеки життєдіяльності населення та ведення здорового способу життя. Політика щодо академічної доброчесності під час вивчення курсу дисципліни.

Тема 1.2. Небезпеки середовища життєдіяльності людини, характер їх прояву та оцінка впливу.

Змістовий модуль 2. Професійна безпека та охорона здоров'я працівників

Тема 2.1. Управління та правове регулювання професійної безпеки та охорони здоров'я працівників.

Тема 2.2. Охорона здоров'я працівників та гігієна праці. Оцінка умов праці за важкістю та напруженістю.

Тема 2.3. Вимоги щодо забезпечення роботодавцями охорони праці працівників та управління ризиками на робочих місцях.

Змістовий модуль 3. Пожежна, техногенна безпека та цивільний захист

Тема 3.1. Оцінка ризиків, управління і забезпечення пожежної та техногенної безпеки;

Тема 3.2. Управління та організація цивільного захисту. Захист населення, території, майна та навколишнього середовища від надзвичайних ситуацій.

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								
	денна форма					заочна форма			
	Всього	у тому числі				у тому числі			
		Л	П	СРС	інд	Л	П	СРС	інд
Змістовий модуль 1. Основи безпеки життєдіяльності людини									
Тема 1.1.	10	2	4	2	2	0,5	2	6	2
Тема 1.2.	10	2	4	2	2			7,5	2
Разом	20	4	8	4	4	0,5	2	13,5	4
Змістовий модуль 2. Професійна безпека та охорона здоров'я працівників									
Тема 2.1.	14	2	4	6	2	1	2	9	2
Тема 2.2.	10	2	4	2	2			9	2
Тема 2.3.	12	2	4	4	2			9	2
Разом	36	6	12	12	6	1	2	27	6
Змістовий модуль 3. Пожежна, техногенна безпека та цивільний захист									
Тема 3.1.	14	2	4	6	2	0,5	2	9	2
Тема 3.2.	20	2	4	12	2			18,5	2
Разом	34	4	8	18	4	0,5	2	27,5	4
Всього годин	90	14	28	34	14	2	6	68	14

Примітка: л – лекції, п – практичні, інд – індивідуальні завдання, СРС – самостійна робота студентів

6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Лекції

Тема та зміст лекції	К-ть годин
Змістовий модуль 1. Основи безпеки життєдіяльності людини	
Тема 1.1. Джерела небезпеки та оцінка ризиків їх прояву. Формування культури безпеки життєдіяльності населення та ведення здорового способу життя. Політика щодо академічної доброчесності під час вивчення курсу дисципліни Поняття про небезпеки та їх класифікація. Ідентифікація та оцінка джерел небезпек. Ризик як оцінка прояву небезпек. Безпека функціонування системи «людина – життєве середовище». Психологічні, фізіологічні та соціальні основи безпеки життєдіяльності людини. Формування культури безпеки життєдіяльності населення та ведення здорового способу життя. Політика щодо академічної доброчесності під час вивчення курсу дисципліни.	2
Тема 1.2. Небезпеки середовища життєдіяльності людини, характер їх прояву та оцінка впливу Природні небезпеки та їх вплив на життєдіяльність населення. Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Соціальні та політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Біологічні небезпеки, джерела та характеристика їх прояву.	2
Разом за змістовий модуль 1	4
Змістовий модуль 2. Професійна безпека та охорона здоров'я працівників	
Тема 2.1. Управління та правове регулювання професійної безпеки та охорони здоров'я працівників. Соціальна відповідальність роботодавців Державне управління охороною праці. Управління охороною праці на підприємстві. Служба охорони праці на підприємстві та комісія з питань охорони. Громадський контроль за охороною праці. Права працівників на охорону праці. Нормування робочого часу та відпочинку працівників. Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці..	2
Тема 2.2. Охорона здоров'я працівників та гігієна праці. Оцінка умов праці за важкістю та напруженістю Умови праці та їх гігієнічна оцінка.	2

<p>Засоби захисту працівників від дії шкідливих виробничих факторів. Санітарно-гігієнічні вимоги до виробничих приміщень та організації робочих місць. Санітарно-побутове забезпечення працівників. Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій.</p>	
<p>Тема 2.3. Вимоги щодо забезпечення роботодавцями охорони праці працівників та управління ризиками на робочих місцях Порядок прийняття в експлуатацію виробничих об'єктів. Вимоги безпеки до виробничих приміщень та організації робочих місць. Вимоги безпеки при виконанні технологічних процесів та експлуатації машин, установок, обладнання та інструментів. Оцінка ризиків професійної безпеки на робочих місцях.</p>	2
Разом за змістовий модуль 2	6
Змістовий модуль 3. Пожежна, техногенна безпека та цивільний захист	
<p>Тема 3.1. Оцінка ризиків, управління і забезпечення пожежної та техногенної безпеки Управління та організація пожежної та техногенної безпеки. Види, призначення і завдання пожежної охорони. Загальні вимоги щодо організації пожежної та техногенної безпеки. Оцінка ризиків виникнення пожеж та аварій. Відповідальність суб'єктів господарювання та санкції за порушення вимог законодавства з питань пожежної та техногенної безпеки.</p>	2
<p>Тема 3.2. Управління та організація цивільного захисту. Захист населення, територій, майна та навколишнього середовища від надзвичайних ситуацій Єдина державна система цивільного захисту, її складові та основні завдання. Сили цивільного захисту, їх склад та основні завдання. Повноваження органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту. Завдання і обов'язки суб'єктів господарювання з питань цивільного захисту. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Реагування на надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків. Оцінка ризиків виникнення надзвичайних ситуацій.</p>	2
Разом за змістовий модуль 3	4
Всього	14

6.2. Практичні заняття

Практичні заняття проводяться з метою поглибленого освоєння матеріалу лекцій, вироблення навичок у вирішенні практичних завдань щодо питань організації, управління та забезпечення професійної безпеки і охорони здоров'я працівників, пожежної, техногенної безпеки, захисту від надзвичайних ситуацій. Основним змістом практичних занять є активна робота кожного студента над опрацювання матеріалу та розв'язання поставлених завдань. На занятті студент демонструє знання предмета, коригує інформацію, отриману в процесі лекційних занять, отримує навички усного виступу і культури ведення дискусії. Крім презентації-виступу на заняттях застосовуються такі форми роботи студентів: відповідь з передбачених запитань за темою, що розглядається; виконання домашнього завдання у формі написання есе.

№ з/п	Теми і зміст практичних занять	К-ть годин
Змістовий модуль 1. Основи безпеки життєдіяльності людини		
1	Тема 1.1. Ідентифікація джерел небезпеки та оцінка ризиків їх прояву 1. Поняття про ризики та їх оцінка 2. Ідентифікація джерел небезпеки на робочих місцях, аналіз та оцінка ризиків їх впливу на організм працівника; 3. Ідентифікація потенційно небезпечних об'єктів та шкідливих й небезпечних чинників господарської діяльності підприємств, що призводять до виникнення надзвичайних ситуацій, оцінка ризиків їх впливу; 4. Ідентифікація та оцінка ризиків впливу оточуючого середовища для господарської діяльності підприємств.	4
2	Тема 1.2. Оцінка впливу небезпек середовища життєдіяльності людини на населення, об'єкти та навколишнє середовище. Надання допомоги потерпілому 1. Оцінка впливу природних небезпек на життєдіяльність населення та функціонування об'єктів економіки; 2. Техногенні небезпеки та оцінка їх впливу; 3. Соціальні та політичні небезпеки та їх вплив на життя та здоров'я людини; 4. Біологічні небезпеки та їх вплив на життєдіяльність населення та об'єкти економіки; 5. Принципи та порядок надання першої допомоги потерпілому при нещасних випадках та надзвичайних ситуаціях.	4
Разом за змістовий модуль 1		8

Змістовий модуль 2. Професійна безпека та охорона здоров'я працівників		
3	<p>Тема 2.1. Організація навчання та інструктажів з питань охорони праці</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Навчання посадових осіб та спеціалістів з питань охорони праці; 2. Спеціальне навчання працівників, що виконують роботи підвищеної небезпеки; 3. Інструктажі з охорони праці та порядок їх проведення; 4. Стажування та допуск працівників до самостійного виконання роботи; 5. Зміст і побудова інструкцій з охорони праці, викладення тексту, їх затвердження та введення в дію на підприємстві. 	2
4	<p>Тема 2.1. Розслідування нещасних випадків та професійних захворювань</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Нещасні випадки, що підлягають розслідуванню та обов'язки роботодавця, керівника робіт потерпілого та очевидця; 2. Розслідування нещасного випадку з одним працівником без тяжкого наслідку; 3. Спеціальне розслідування нещасних випадків; 4. Розслідування причин та облік випадків професійних захворювань; 5. Розслідування та облік виробничих аварій; 6. Розслідування нещасних випадків не виробничого характеру. 7. Облік та звітність виробничого травматизму. 	2
5	<p>Тема 2.2. Атестація робочих місць</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Санітарно-гігієнічне дослідження факторів виробничого середовища, важкості й напруженості трудового процесу на робочому місці; 2. Комплексна оцінку факторів виробничого середовища і характеру праці на відповідальність їхніх характеристик стандартам безпеки праці, будівельним та санітарним нормам і правилам; 3. Установлення ступеня шкідливості й небезпечності праці та її характеру за гігієнічною класифікацією; 4. Визначення (підтвердження) права працівників на пільгове пенсійне забезпечення за роботу у несприятливих умовах; 5. Облік та звітність стану умов праці. 	2
6	<p>Тема 2.3. Розрахунок забезпечення працівників засобами захисту від шкідливих та небезпечних факторів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення потреби необхідних засобів індивідуального захисту; 2. Порядок видачі та зберігання спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту; 	2

	<p>3. Порядок користування спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту;</p> <p>4. Догляд та обслуговування спеціального одягу спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту;</p> <p>5. Розрахунок необхідних засобів захисту та їх облік.</p>	
Разом за змістовий модуль 2		8
Змістовий модуль 3.		
Пожежна, техногенна безпека та цивільний захист		
	<p>Тема 3.1.Визначення потреби засобів пожежогасіння та порядок їх використання</p> <p>1. Ідентифікація, декларування та паспортизація потенційно небезпечних об'єктів.</p> <p>2. Організація пожежної безпеки та обов'язки посадових осіб щодо забезпечення пожежної безпеки.</p> <p>3. Призначення, місцезнаходження та порядок утримання на об'єкті засобів пожежогасіння, протипожежного обладнання та інвентарю. Вимоги безпеки під час експлуатації вогнегасників.</p> <p>4. Вимоги щодо оснащення об'єктів вогнегасниками, вибір типу та розрахунок необхідної кількості вогнегасників</p>	
7		6
	<p>Тема 3.2. Планування заходів цивільного захисту та визначення потреби в захисних спорудах, матеріально-технічному забезпеченні та засобах захисту</p> <p>1. Система оповіщення та інформування суб'єктів цивільного захисту;</p> <p>2. Прогнозування та планування заходів захисту населення, територій, майна та навколишнього середовища від надзвичайних ситуацій;</p> <p>3. Розрахунок потреби в захисних спорудах, матеріально-технічному забезпеченні та засобах захисту.</p>	
8		6
Разом за змістовий модуль 3		8
Всього		28

6.3. Самостійна робота

Окрім лекцій та практичних занять передбачається вивчення основної та додаткової літератури з курсу, яка пропонується студентам для самостійної роботи. Самостійна робота студентів є важливою складовою частиною навчальної роботи і призначена для закріплення і поглиблення отриманих знань, умінь і навичок, підготовки до практичних занять, складання модулів, формування культури розумової праці і самостійності в пошуку нових знань. Формами самостійної роботи студентів є вивчення літератури – підручників, навчальних посібників, монографій, періодичних наукових видань, рекомендованих викладачем.

Тема та зміст завдання	К-ть годин
Змістовий модуль 1. Основи безпеки життєдіяльності людини	
<p>Тема 1.1. Джерела небезпеки та оцінка ризиків їх прояву. Формування культури безпеки життєдіяльності населення та ведення здорового способу життя. Політика щодо академічної доброчесності під час вивчення курсу дисципліни</p> <p>Історія розвитку науки про безпеку людини. Професійна, пожежна, техногенна та екологічна безпека. Глобальні небезпеки людства. Вплив небезпечних техногенних чинників на об'єкти, безпеку, життя та здоров'я людей. Потреби та мотиви діяльності людини. Психофізіологічні небезпечні чинники (стомлення, стрес, алкогольне та наркотичне сп'яніння) і безпека життєдіяльності. Формування культури безпеки життєдіяльності населення. Ведення здорового способу життя.</p>	2
<p>Тема 1.2. Небезпеки середовища життєдіяльності людини, характер їх прояву та оцінка впливу</p> <p>Небезпечні геологічні процеси і явища та характер їх прояву. Небезпечні метеорологічні явища та їх прояв. Небезпечні гідрологічні процеси і явища: підтоплення, затоплення. Пожежі у природних екосистемах, характер їхніх проявів та наслідки. Радіаційна безпека населення, на радіоактивно забруднених територіях. Промислові аварії, катастрофи та їхні наслідки. Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях. Соціально-політичні конфлікти. Тероризм та його прояви. Сучасні інформаційні технології та безпека життєдіяльності людини. Соціальні фактори, що впливають на життя та здоров'я людини. Біологічні небезпеки. Пандемії, епідемії, масові отруєння людей. Загальна характеристика особливо небезпечних хвороб.</p>	2

Перша допомога потерпілому.	
Разом за змістовий модуль 1	4
Змістовий модуль 2. Професійна безпека та охорона здоров'я працівників	
<p>Тема 2.1. Управління та правове регулювання професійної безпеки та охорони здоров'я працівників.</p> <p>Міжнародне співробітництво України з питань охорони праці. Сертифікація на відповідність ДСТУ ISO 45001:2019 «Системи управління охороною здоров'я та безпекою праці. Вимоги та настанови щодо застосування» (ISO 45001:2018, IDT).</p> <p>Основні положення законодавчих актів з охорони праці: Закон України «Про охорону праці», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», Кодекс законів про працю України, Закон «Про відпустки», Закон України «Про соціальний діалог».</p> <p>Колективний договір як форма соціального діалогу та підвищення соціальної відповідальності роботодавців. Регулювання питань професійної безпеки та охорони здоров'я працівників в колективному договорі. Фінансування заходів з охорони праці.</p> <p>Комплексні заходи щодо досягнення встановлених нормативів безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, підвищення існуючого рівня охорони праці, запобігання випадкам виробничого травматизму, професійного захворювання, аваріям і пожежам та порядок їх фінансування.</p>	4
<p>Тема 2.2. Охорона здоров'я працівників та гігієна праці. Оцінка умов праці за важкістю та напруженістю</p> <p>Повітряне середовище та його вплив на організм людини. Шкідливі речовини в повітрі робочої зони та їх класифікація. Освітлення виробничих приміщень та його нормування. Санітарно-гігієнічні вимоги до виробничих приміщень та організації робочих місць. Санітарно-побутове забезпечення працівників.</p>	4
<p>Тема 2.3. Вимоги щодо забезпечення роботодавцями охорони праці працівників та управління ризиками на робочих місцях</p> <p>Електробезпека. Електричний струм та його дія на організм людини, небезпечні величини електроструму, напруги. Плакати та знаки безпеки, що використовуються в електроустановках. Охоронні зони електромереж та допустимі (безпечні) відстані до струмопровідних частин діючого обладнання, що перебувають під напругою. Колективні та індивідуальні засоби захисту в електроустановках, порядок їх використання, зберігання та обліку, періодичність та види випробувань. Заходи безпеки при роботі з електрифікованим інструментом,</p>	4

зварювальними та понижувальними трансформаторами, переносними світильниками тощо.	
Разом за змістовий модуль 2	12
Змістовий модуль 3.	
Пожежна, техногенна безпека та захист від надзвичайних ситуацій	
<p>Тема 3.1. Оцінка ризиків, управління і забезпечення пожежної та техногенної безпеки</p> <p>Вимоги пожежної безпеки до утримання території підприємства, протипожежні розриви, протипожежне водопостачання, протипожежний режим на об'єкті.</p> <p>Основні вимоги пожежної безпеки в будівлях і приміщеннях, при експлуатації обладнання, проведенні робіт.</p> <p>Основні вимоги до утримання шляхів евакуації, систем пожежогасіння і пожежної сигналізації.</p> <p>Великі виробничі аварії, їх причини та наслідки.</p> <p>Прогнозування аварій на виробництві та планування заходів у разі надзвичайних ситуацій на виробництві.</p> <p>Локалізація та ліквідація аварій, захист персоналу від уражень, будинків і споруд від руйнування.</p>	8
<p>Тема 3.2. Управління та організація цивільного захисту. Захист населення, територій, майна та навколишнього середовища від надзвичайних ситуацій</p> <p>Основні положення Кодексу Цивільного захисту.</p> <p>Повноваження органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, завдання та обов'язки суб'єктів господарювання, права та обов'язки громадян України у сфері цивільного захисту.</p> <p>Інженерний захист територій, радіаційний і хімічний захист.</p> <p>Медичний, біологічний і психологічний захист, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення.</p> <p>Соціальний захист постраждалих в надзвичайних ситуаціях.</p> <p>Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях.</p> <p>Організація та фінансування заходів цивільного захисту суб'єкта господарювання.</p> <p>Підвищення стійкості роботи об'єктів в умовах надзвичайних ситуацій.</p>	10
Разом за змістовий модуль 3	18
Всього	34

6.4. Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

№ з/п	Назва завдання	К-ть годин
1	Тема 1.1. Завдання 1. Розрахувати ризик прояву небезпеки на робочих місця працівників відповідно до виданого завдання	2
2	Тема 1.2. Завдання 2. Підготувати презентацію на тему «Небезпеки життєвого середовища людини» відповідно до виданого завдання.	2
3	Тема2.1. Завдання 3. Розробити програму вступного та первинного інструктажів з охорони праці відповідно до виданого завдання	2
4	Тема 2.2. Завдання 4. Заповнити Декларацію відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства з питань охорони праці відповідно до виданого завдання	2
5	Тема 2.3. Завдання 5. Розробити інструкцію з охорони праці відповідно до виданого завдання	2
6	Тема 3.1. Завдання 6. Розробити інструкцію з пожежної безпеки відповідно до виданого завдання	2
7	Тема 3.2. Завдання 7.Розробити план реагування на надзвичайні ситуації відповідно до виданого завдання	2
	Всього	14

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час лекційного курсу застосовуються слайдові презентації у програмі Microsoft Office PowerPoint, роздатковий матеріал, дискусійне обговорення проблемних питань тощо. Практичні заняття проходять у вигляді лабораторних практикумів з виконанням розрахункових завдань, постановкою проблеми та її вирішення, виробництвом безпосередньо продуктів, оцінкою їх якості як індивідуально так і в групах; лабораторних досліджень якості сировини, готової продукції та матеріалів; конференцій; ділових та рольових ігор; наукового гуртка. Для денної форми навчання дисципліна викладається в очному форматі, із застосуванням мультимедійних засобів. За необхідності (індивідуальні графіки, дуальна форма навчання, дистанційна тощо) можуть використані платформи Moodle, ZOOM, Googleплатформа. Формат проведення дисципліни є змішаним: поєднання як традиційних форм навчання з елементами дистанційного навчання.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль з предмету включає тематичне оцінювання та модульний контроль.

Тематичне оцінювання аудиторної та самостійної роботи студентів здійснюється на основі отриманих ними поточних оцінок за усні та письмові відповіді з предмету, самостійні, практичні, контрольні роботи та індивідуальні завдання (ІНДЗ).

Поточний контроль за виконанням ІНДЗ здійснюється відповідно до графіку виконання завдання.

Модульний контроль проводиться у формі комп'ютерного тестування.

Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється студентам у електронний журнал після кожного контрольного заходу.

За умови повного виконання навчального навантаження та отримання студентом не менше 60 балів, студент отримує залік з дисципліни. Максимальна кількість балів, яку отримує студент – 100 балів.

9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінка за лекційне заняття виставляється за активність студента, що проявляється у вигляді додаткових запитань, участь в дискусії з однокурсниками та викладачем.

Оцінку на практичному занятті студент отримує за виконані практичні роботи, командні проекти, зроблені доповіді, презентації, есе, активність під час дискусій.

Під час модульного та підсумкового контролю засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тестові завдання.

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється за чотирирівневою шкалою «2», «3», «4», «5».

Критерії оцінювання результатів навчання за чотирирівневою шкалою

Бали	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано завдання. Водночас здобувач вищої освіти має продемонструвати вміння аналізувати і оцінювати явища, факти і процеси, застосовувати наукові методи для аналізу конкретних ситуацій, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів, докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Добре»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано 75 % завдань. Водночас здобувач вищої освіти виявляє навички аналізувати і оцінювати явища, факти і події, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів та докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Задовільно»	Отримують за роботу, в якій правильно виконано 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти не виявив вміння аналізувати і оцінювати явища, факти та недостатньо обґрунтував твердження та висновки, недостатньо орієнтується у навчальному матеріалі.
«Незадовільно»	Отримують за роботу, в якій виконано менш як 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти демонструє невміння аналізувати явища, факти, події, робити самостійні висновки та їх обґрунтувати, що свідчить про те, що студент не оволодів програмним матеріалом.

Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою. Вона обчислюється як середнє арифметичне значення (САЗ) всіх отриманих студентом оцінок з наступним переведенням їх у бали за такою формулою:

$$БПК = \frac{САЗ \times \max ПК}{5},$$

де *БПК* – бали з поточного контролю; *САЗ* – середнє арифметичне значення усіх отриманих студентом оцінок (з точністю до 0,01); *max ПК* – максимально можлива кількість балів з поточного контролю.

Відсутність студента на занятті у формулі приймається як «0».

Під час проведення заліку навчальні досягнення студентів оцінюються за дворівневою шкалою: зараховано, незараховано.

Оцінка «зараховано» (60–100 балів) ставиться студентові, який виявив знання основного навчального матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і майбутньої роботи за фахом, здатний виконувати завдання, передбачені програмою, ознайомлений з основною рекомендованою літературою; під час виконання завдань припускається помилок, але демонструє спроможність їх усувати.

Оцінка «незараховано» (1–59 балів) ставиться студентові, який допускає принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не може продовжити навчання чи розпочати професійну діяльність без додаткових занять з відповідної дисципліни.

Шкала оцінювання успішності здобувачів вищої освіти

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
		іспит	залік
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
75-81	C		
64-74	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання	
1-34	F	Незадовільно (незараховано) з обов'язковим повторним вивченням	

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам вищої освіти за підсумкового контролю «залік»

Види робіт	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Модульний контроль	ІНДЗ	Загальний бал
Максимально можлива кількість балів	10	30	10	40	10	100

11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Наочні засоби:

1. Слайдові презентації у програмі Microsoft Office PowerPoint;
2. Навчальні відеофільми;
3. Таблиці з довідковими даними;
4. Навчально-методичне забезпечення.

Технічні засоби:

1. Мультимедійний проектор;
2. Комп'ютер;
3. Акустична система;
4. Комп'ютерний клас;
5. Засоби індивідуального захисту (респіратори, протигази);
6. Аптечки, медичні сумки та шини, переносні ноші;
7. Люксометр Ю-116;
8. Дозиметри.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Безпека життєдіяльності : підручник / О.І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 448 с.
2. Войналович О.В., Марчишина Є.І., Білько Т.О. Охорона праці у сільському господарстві : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 691 с.
3. Основи охорони праці : підручник / О.І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 264 с.
4. Основи професійної безпеки та здоров'я людини : підручник / В.В. Березуцький та ін. Харків : НТУ ХПІ, 2018. 553 с.
5. Цивільний захист: підручник / О.І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 264 с.
6. Voinalovych O., Marchyshyna Ye. Occupational Safety and Health in Agriculture: Educational manual. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 424 с.
7. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. Дата оновлення: 17.06.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 25.08.2020).
8. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-XII. Дата оновлення: 05.12.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (дата звернення: 25.08.2020).
9. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971. № 322-VIII. Дата оновлення: 03.12.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 25.08.2020).

Додаткова література

1. Безпека людини у сучасних умовах : монографія / В.В. Березуцький та ін. Харків : ФОП Мезіна В.В., 2018. 208 с.
2. Безпекажиттєдіяльності: навчальний посібник / Стищенко Т.Є. та ін. Харків: ХНУРЕ, 2018. 336 с.
3. Березуцький В.В., Адаменко М.І.Небезпечні виробничі ризики та надійність: навчальний посібник. Харків. : ФОП Панов А.М.,2016. 385 с.
4. Березуцький В.В. Ризик-менеджмент використання обладнання та технологій : навчальний посібник. Харків : ФОП Панов А.М. 2020. 424 с.
5. Зеркалов Д.В. Безпека життєдіяльності та основи охорони праці :навчальний посібник. Київ : Основа, 2016. 267 с.
6. Охорона праці та промислова безпека : монографія /К.Н. Ткачук та ін. Київ : Основа, 2014.823 с.
7. Assessment of the radiation safety of the rural population of the Central forest-steppe of Ukraine in the remote period after the Chernobyl catastrophe / V. Herasymenko, I. Pertsovyi, O. Rozputnyi // Proceedings of the 2nd Annual Conference «Technology transfer: fundamental principles and innovative technical solutions». – Tallinn, 2018. – P. 30-33.
8. Guideline for OSH practice withinthe Agriculture sector. BorisovaE. at al. Bucharest:RomtensFoundation, 2018. 65 p.

Інформаційні ресурсиInternet

1. Навчально-інформаційний портал БНАУ системи електронного навчання на платформі Moodle<https://teach.btsau.net.ua/course/view.php?id=2280>
2. Наукова бібліотека БНАУ, електронний ресурс: <https://library.btsau.edu.ua/>
3. Репозитарій Білоцерківського НАУ: веб-сайт. URL:<http://rep.btsau.edu.ua>
4. Законодавство на сайті Верховної Ради України: веб-сайт. URL: <https://rada.gov.ua>
5. Державна служба України з питань праці: веб-сайт. URL: <http://dsp.gov.ua>
6. Державна служба України з надзвичайних ситуацій: веб-сайт. URL: <https://www.dsns.gov.ua>
7. Федерація профспілок України: веб-сайт. URL: <http://www.fpsu.org.ua>;
8. International LabourOrganization(Міжнародна організація праці):веб-сайт. URL: <https://www.ilo.org>
9. European Agency for Safety and Health at Work:веб-сайт. URL: <https://osha.europa.eu/en>
- 10.EU Civil Protection and Humanitarian Aid : веб-сайт. URL: https://ec.europa.eu/echo/index_en